

ОДІ ЯК ОСНОВОПОЛОЖНА УМОВА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

ШАНДРУК С.К.

Copyright © 2013

Одним із актуальніших напрямів розвитку вітчизняної системи вищої освіти є створення умов для ефективної підготовки високопрофесійних фахівців, здатних вирішувати надскладні завдання професійної діяльності та професійного й особистісного саморозвитку.

Професійна освітня діяльність завжди орієнтувалася на винятково важливе значення наукового знання в організації навчально-виховного процесу, а педагогіка набула офіційного статусу гуманітарної науки. І це, безперечно, так, якщо ця діяльність не обмежується популістськими гаслами і правилами щодо того, як любити-виховувати дітей, а виходить на широкі простори наукового проектування, фундаментального експериментування, інноваційного, діагностичного, технологічного, методичного і психомистецького забезпечення [1;2].

На сьогодні в практиці вищої школи значного поширення поряд із традиційними формами та методами навчання набули так звані нетрадиційні “активні” методи навчання: методи програмного, проблемного й інтерактивного (комунікативного) навчання; методика педагогічної студії; тьюторські заняття, що включають дискусію, аналіз педагогічних ситуацій, вирішення проблемних завдань, рольову гру; ділові ігри, аналіз конкретних ситуацій, активне програмове навчання, тренінги, ігрове проектування тощо [5].

Методологи ігрового моделювання визначають кілька його форм: ділові ігри, організаційно-комунікативні гри, організаційно-мисленнєві ігри та організаційно-діяльнісні ігри (ОДІ). Усі ці форми навчально-професійної гри забезпечують моделювання реальної професійної діяльності психолога, проте відрізняються вектором рефлексії (на професійних ролях – у ділових іграх, на комунікацію в процесі гри – в організаційно-комунікативних іграх). Саме ОДІ поєднують усі вищезазначені напрями рефлексивної діяльності та забезпечують розвиток методологічності мислення у процесі внутрішньо та зовнішньо групової кооперації, спрямованої на вирішення завдань професійної діяльності.

Г.П. Щедровицький [3] визначає ОДІ як нову форму і метод активного навчання і виховання у вищих навчальних закладах. Ми погоджуємося із висновками вченого про те, що:

1) одна з характерних особливостей сучасної ситуації полягає в тому, що мислєдіяльність буквально у всіх сферах – виробничих, науково-проектних, управлінських – стала колективною в справжньому сенсі слова. Значить, сьогодні отримання всякого продукту і прийняття усякого рішення передбачає з'єднання знань, умінь і здібностей багатьох людей різних професій, спеціальностей і наукових дисциплін. Але для кожного окремого фахівця це означає те, що він повинен відповідати не тільки за продукти і результати своєї власної професійної роботи, але також за продукти і результати спільної колективної роботи. І зараз це – основна вимога і принцип організації відповідальної, осмисленої і ефективної роботи людей у будь-якому колективі;

2) з цього, у свою чергу, випливає, що професійно-предметній роботі кожного фахівця, що діє в умовах колективу, повинен передувати спеціальний аналіз ситуації колективної роботи, з'ясування загальних цілей і завдань, передбачення формальної і позиційної структури працюючого колективу, встановлення можливих ділових зв'язків з усіма учасниками спільної роботи, точне визначення власного місця та функцій по відношенню до роботи в цілому і по відношенню до усіх інших членів колективу. Сутнісно це означає роздвоєння всієї інтелектуальної роботи професіонала та фахівця й поява у просторі його розуміння і мислення поряд з предметною організацією ще одного плану і рамки аналізу – ситуаційно-діяльнісної. Це означає також, що професіонал, поставлений в умови колективної роботи, повинен істотно розширити арсенал своїх засобів і методів та освоювати або сам створювати ще й спеціальні засоби і методи надпрофесійного, методологічного розуміння і мислення;

3) підготовка до такого роду надпредметної, чи методологічної, роботи передбачає взаємозв'язок і єдність двох принципів різних планів підготовки – “культурного” та індивідуально-психологічного. З одного боку, тут потрібні зовсім нові значення і знакові засоби роботи, які стоять ніби в ортогональному відношенні до традиційних засобів і методів професійно-предметної роботи, з іншого – самі люди повинні сформувати в собі багато нових якостей і властивостей – гнучкість і пластичність, розуміння чужих позицій і точок зору, критичність щодо власних принципів і догм, об'єктивність в оцінці ситуації і широту поглядів, здатність до багатопланової і проблематизуючої рефлексії. Найголовніше тут – взаємозв'язок і взаємовідповідність цих двох планів поведінки і мислєдіяльності кожної людини, плану зовнішніх засобів та плану суб'єктивних здібностей. Розділити їх неможливо. Тому найважливішим завданням для всієї системи підготовки фахівців стає сьогодні розробка таких форм організації колективної розумової діяльності, які б забезпечували комплексну як методологічну, так і суб'єктивно-психологічну підготовку до специфічних умов колективної роботи – освоєння засобів і формування здібностей, що забезпечують розуміння ситуації, самовизначення в ситуаціях та програмування і загальної, і своєї власної професійно-предметної роботи в умовах колективної дії [3].

Виходячи з такого розуміння сучасної ситуації і поставлених у ній соціокультурних завдань, у Московському методологічному гуртку під керівництвом Г.П. Щедровицького розробили і з 1979 р. стали широко застосовувати нову форму організації і метод перебудови колективної розумової діяльності – так звану ОДІ, та провели 50 “великих” ігор, спрямованих на вирішення складних народно-господарських проблем і на перепідготовку персоналу різних установ.

Весь досвід цих ігор, а також досвід ще чотирьох десятків ігор, організованих і проведених за такою ж схемою іншими колективами, показав, що ОДІ є ефективною оргформою, засобом і методом комплексної підготовки

(навчання, виховання, підвищення кваліфікації) фахівців і керівних працівників, равнопріменімої і у виробничих умовах, та у вищих навчальних закладах. Перевага ОДІ у порівнянні з іншими формами підготовки полягає в тому, що вона ставить індивідів у реальні умови комунікативної та розумової взаємодії з колективом при необхідності здійснити робочий процес, але разом з тим, як усяка гра, робить порівняно легко переборними установчі структури і норми професійно предметної роботи і таким чином створює для індивідів сприятливі умови для самодіяльності, самоорганізації і розвитку. Разом з тим ОДІ забезпечує органічне вирощування в умовах колективної роботи форм і методів прикладного психологічного дослідження та проектування [4].

Ігровим колективом під керівництвом Г.П. Щедровицького було проведено 5 організаційно-діяльнісних ігор (ОДІ) у системі освіти: “Навчально-виховний процес у ВНЗ”, “Шляхи й методи удосконалення виробничої практики студентів ВНЗ”, “Програмування й оргпроекткування виробничої практики й практичної підготовки студентів ВНЗ”, “Проблемна й задачна організація ситуацій і систем професійно-виробничої й навчальної мислєдїяльності”, “Нові форми навчання й дослідження: ситуаційний аналіз і аналіз ситуацій”. Ці ОДІ були спрямовані на розробку й дослідження нових форм навчання й виховання у вищому навчальному закладі.

До ОДІ можна віднести: проблемні рольові ігри, проблемно-орієнтовані ділові ігри, апробаційно-пошукові ігри, інноваційні ігри тощо. ОДІ застосовують при вирішенні складних соціально-виробничих завдань, коли потрібне об'єднання зусиль фахівців різних напрямків. Ця гра базується на основі запропонованої гравцям вихідної інформації про стан реальної соціально-економічної системи. Далі йде вироблення, обговорення і прийняття рішень з управління зазначеною системою. У таких іграх частіше вирішуються питання не оперативного управління, а про розробку програми управління. У грі виявляється комплекс проблем з управління соціально-економічною системою і шляхи вирішення цих проблем. В ОДІ зазвичай розглядаються кризові для системи стану, що забезпечують підвищену мотивацію учасників гри і виробленні рішень, що виводять систему з кризи. Для проведення гри доцільно залучати фахівців різних напрямків, що несуть в грі різні функції (група забезпечення, консультанти, керівники груп та інші). Організаційне завдання керівника – координація колективної діяльності учасників гри, їх особистісне і міжгрупове спілкування на всіх етапах вирішення проблеми. В ОДІ принципово не закладається безумовне вирішення проблеми, іноді гра може закінчуватися і негативним результатом. Такий вид ігор можна застосувати і з метою формування професійної майстерності майбутніх фахівців.

Результати ОДІ завжди багатопланові. Це і вирішення проблеми, з приводу котрої проводилась гра (виконання замовлення), і започаткування змін, інновацій у системі освіти, і мотивація учасників освітнього процесу до суб'єкт-суб'єктної взаємодії, їх саморозвиток як суб'єктів власної учбової та професійної діяльності, мислєдїяльності, сформованість їх нових якостей і властивостей; “... гнучкість і пластичність, розуміння чужих позицій і точок зору, критичність відносно власних принципів і догм, об'єктивність в оцінці ситуації й широта поглядів, здібність до багатопланової й проблематизуючої рефлексії” [3], що й визначає ОДІ як ефективний і перспективний напрям у формуванні професійної майстерності майбутніх фахівців в умовах сучасного вищого навчального закладу.

1. Фурман А. Освітні сценарії: сутність, композиція, принципи створення / А. Фурман // Психологія і суспільство. – 2009. – №3. – С. 174-192.

2. Фурман А.В. Освітні сценарії у системі модульно-розвивального навчання [наук. вид.] / А.В. Фурман / Тернопіль: Тернопільський національний економічний ун-т ; НДІ методології та економіки вищої освіти, 2009. – 40 с.

3. Щедровицький Г.П. Организационно-деятельностная игра как новая форма и метод активного обучения и воспитания в вузах и ИПК / Г.П. Щедровицький [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.fondgp.ru/gp/biblio/rus/55>.

4. Щедровицький Г. Організаційно-діялісна гра як нова форма організації та метод розвитку колективної мислєдїяльності / Г. Щедровицький // Психологія і суспільство. – 2006. – №3. – С. 58-69.

5. Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: [навч. посіб.] / П.М. Щербань. – К.: Вища шк., 2004. – 207 с.

АКСІОПСИХОЛОГІЧНІ ПАРАМЕТРИ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА В ДОСЛІДНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

БОНДАРЕВ В.А.

Copyright © 2013

Традиційна парадигма організації навчального процесу у ВНЗ базується на ідеї формування професіонала активно мислячим суб'єктом. Розкриваючи перед студентами дисципліну в історичній ретроспективі її методологічної проблематики, надається повне уявлення про стан розвитку науки на сьогоднішній день та невіршені дотепер проблеми, формується певний рівень наукового мислення, а не готовий алгоритм вирішення проблем. Професійну діяльність майбутнього психолога можна розглядати з точки зору проблеми готовності